

مرکز مجاز امام صادق (علیه السلام)

اصول الفقه (مقدمه واجب)

خصائص وجوب غیرى ۱

جلسه ۲۰۰

استاد نجار زاده

تتمه معنی چهارم تبعیت:

بنابراین وجوب غیرى، وجوب حقیقى بوده ولى از قبیل وجوب تبعى توصلی آلى محسوب مى شود و باید توجه داشت که شأن وجوب مقدمه، همان شأنى است که نفس مقدمه واجد آن مى باشد؛ بنابراین همانطوری که فاعل مقدمه قصدش از انجام آن صرفا رسیدن به ذو المقدمه بوده؛ عینا وجوب عارض بر آن نیز به خاطر توصل به ذو المقدمه مى باشد و استقلالا مطلوب نیست.

توضیح:

مولی وقتى به ذو المقدمه امر نمود، الزاما این امر به خاطر غرض و هدفى مى باشد که تحصیل آن، وی را بر آن مى دارد که مقدمات را نیز طالب شده به آنها نیز امر نماید و بدین ترتیب، مقدمات را برعهده مکلف واجب قرار دهد در نتیجه:

الف: بعث و وجوبى که به مقدمه متوجه مى گردد، بعث حقیقى و واقعى است نه بالعرض و المجاز آن را وجوب بخوانیم چنانچه در وجه اول این طور بود.

ب: بعث مزبور مستقل و اصلی نبوده و این طور نیست که نفس مقدمه باعث بر وجوب آن شده باشد؛ چنانچه در وجه دوم گفته شد.

ج: همچنین بعث مزبور از آثار بعث متعلق به ذو المقدمه نبوده به طوری که همچون وجه سوم آن را معلول وجوب ذو المقدمه بدانیم.

خصائص وجوب غیرى

واجب غیرى خصوصیاتى دارد که در ادامه به برخی از آنها اشاره مى شود:

مرکز مجاز امام صادق (ع)

۱. همان طوری که در واجب غیري بعث استقلالی نبوده، اطاعت استقلالی نیز وجود ندارد؛ بلکه اطاعت در آن همچون وجوبش به خاطر رسیدن به ذو المقدمه می باشد برخلاف واجب نفسی؛ زیرا این قسم از واجب ذاتا متّصف بوجوب بوده و اطاعتش به خاطر خود آن می باشد.

۲. بعد از آنکه گفتیم در وجوب غیري اطاعت استقلالی وجود ندارد بلکه لزوم امتثال در آن به منظور رسیدن به ذو المقدمه است؛ بر اطاعت و امتثال آن، غیر از اجر و ثوابی که بر اتیان ذو المقدمه مترتب است ثوابی بار نمی شود؛ چنانچه در صورت ترك آن، غیر از عقابی که بر ترك ذو المقدمه بار می شود عقابی علیحدّه بر عصیان مترتب نمی گردد؛ فلذا ملاحظه می کنیم کسی که بواسطه ترك مقدمه، ذو القدمه را ترك نماید، بیش از يك عقاب که بر عصیان واجب نفسی مترتب است، عقاب دیگری ندارد؛ نه اینکه به تعداد مقدمات متروکه وی را مورد مؤاخذه و عذاب قرار دهند.

سؤال

اگر بر امتثال مقدمات ثواب و بر ترك آنها عقابی بار نمی شود، پس چطور در شریعت مقدّسه برخی از مقدمات وارد شده اند که بر اتیان آنها ثواب قرار داده شده؛ مانند ثوابی که بر پیاده رفتن به حجّ یا زیارت قبر مطهر مولانا الحسین علیه الصلوة و السلام منظور گردیده و حکم شده که بر هر قدمی که در این دو سفر برداشته می شود فلان مقدار ثواب می باشد؟

جواب

ثواب در آنها بر نفس عمل مترتب است منتهی به اعتبار اینکه «افضل الاعمال احمزها»؛ می باید ملتزم شویم که ثواب مترتب بر نفس عمل بر مقدمات نیز توزیع می شود، بنابراین هرچه مقدمات عمل و فعلی زیادتر گردد، چون صعوبت و مشکل بودن آن بیشتر شده و مکلف در راه انجامش متحمل مشقت بیشتری می گردد؛ لاجرم ثواب امتثال آن نیز زیادتر می شود.